

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ

Ступінь вищої освіти	Другий (магістерський) рівень	Форма навчання	Денна/Заочна	Навчальний рік/семестр	2-й рік/ III семестр
-----------------------------	--------------------------------------	-----------------------	---------------------	-------------------------------	-----------------------------

СИЛАБУС

Назва навчальної дисципліни	УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ МІЖМОВНІ КОНТАКТИ
Кафедра	Філології (українське відділення)
Освітня програма	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 035 «Філологія (Українська мова і література)»
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/семінарські, лабораторні заняття/самостійна робота)	<p>Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): обов'язкова</p> <p>Кількість кредитів: 5</p> <p>Лекції: 30 (денна форма навчання), 6 (заочна форма навчання)</p> <p>Семінарські/практичні заняття: 16</p> <p>Лабораторні заняття:</p> <p>Самостійна робота: 104 (денна форма навчання), 144 (заочна форма навчання)</p>
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти)	<p>Барань Єлизавета Балажівна, доктор філософії в галузі мовознавства, доцент</p> <p>доктор філософії</p> <p>barany.erszebet@kmf.org.ua</p>

викладача/ів)	
Пререквізити та навчальної дисципліни	Вступ до слов'янської філології, Українська діалектологія.
Анотація дисципліни, мета та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, основна тематика дисципліни	<p>Історичні зв'язки угорців та слов'ян (перед здобуттям угорцями батьківщини).</p> <p>Оселення угрів у слов'янському осередку у Паннонії. Наслідки початкових слов'яно-угорських міжмовних контактів. Історичні та мовні зв'язки угорців та східних слов'ян у Київській Русі. Інтенсивні економічні, політичні та мовні контакти українців та угорців після оселення угорців (мадяр) у Карпатському басейні. З історії дослідження українсько-угорських міжмовних контактів. Особливості функціонування слов'янізмів, східнослов'янізмів в угорській мові. Функціонування гунгаризмів в українській мові. Тематична класифікація гунгаризмів. Українсько-угорський білінгвізм. Українсько-угорські міжмовні контакти на рівні фразеології, морфології та синтаксису. Українсько-угорські міжмовні контакти на сучасному етапі.</p> <p>Мета дисципліни – ознайомити студентів-філологів з початковим етапом слов'яно-угорських міжмовних контактів, історичними та мовними зв'язками угорців та східних слов'ян в Київській Русі, економічними, політичними та мовними контактами українців та угорців після оселення угорців у Карпатському басейні, історією дослідження українсько-угорських міжмовних контактів, проблемами українсько-угорських міжмовних контактів на сучасному етапі.</p> <p>Завдання дисципліни – осмислювати теоретичні основи проблем міжмовних контактів, розуміти історичну основу давніх контактів угорців з українцями; вміти визначати хронологію українсько-угорських контактів; усвідомлювати проблеми міжмовних контактів; проводити самостійні наукові пошуки.</p> <p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних компетентностей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ЗК 1 здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; - ЗК 3 здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; - ЗК 4 здатність спілкуватися іноземною мовою (зокрема угорською); - ЗК 7 цінування та повага різноманітності та мультикультурності; - ЗК 12 здатність проведення досліджень на належному рівні. <p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких фахових компетентностей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ФК 5 здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень;

- ФК 12 здатність формувати та досліджувати інформаційні потоки в сучасному мовному і соціо-культурному просторі;
- ФК 14 здатність розробити магістерський проєкт із актуальних науково-прикладних проблем галузевого розвитку;
- ФК 15 здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології.

Програмні результати навчання:

- ПРН 2 упевнено володіти державною мовою для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати державною мовою;
- ПРН 4 оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;
- ПРН 10 збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації);
- ПРН 13 доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власний погляд на них як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються;
- ПРН 18 презентувати результати свого дослідження науковій спільноті в наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.

Очікувані результати після закінчення курсу «Українсько-угорські міжмовні контакти»:

- знати історичні зв'язки угорців та слов'ян;
- мати відомості про оселення угрів у слов'янському осередку у Паннонії;
- знати історичні зв'язки угорців та східних слов'ян у Київській Русі;
- мати відомості з історії дослідження українсько-угорських міжмовних контактів;
- знати особливості функціонування слов'янізмів, східнослов'янізмів в угорській мові;
- вміти пояснити найдавніші історичні зв'язки угорців та слов'ян;
- вміти охарактеризувати наслідки історичних та мовних зв'язків угорців та східних слов'ян в Київській Русі;
- вміти аналізувати праці з історії дослідження українсько-угорських міжмовних контактів;
- вміти з'ясувати особливості функціонування слов'янізмів, східнослов'янізмів в угорській мові, а також функціонування гунгаризмів в українській мові;
- вміти з'ясувати наслідки українсько-угорських міжмовних контактів на рівні фразеології, морфології та синтаксису.

	<p>Тематика дисципліни</p> <p>Вступ. Історичні зв'язки угорців та слов'ян (перед здобуттям угорцями батьківщини). Оселення угрів у слов'янському осередку у Паннонії. Наслідки початкових слов'яно-угорських міжмовних контактів. Історичні та мовні зв'язки угорців та східних слов'ян у Київській Русі. Інтенсивні економічні, політичні та мовні контакти українців та угорців після оселення угорців (мадьяр) у Карпатському басейні. З історії дослідження українсько-угорських міжмовних контактів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з першої половини ХІХ століття до 50-их років ХХ століття. – з 50-их років ХХ століття до наших днів. <p>Особливості функціонування слов'янізмів, східнослов'янізмів в угорській мові. Шляхи і час проникнення українізмів. Тематичні класифікація. Фонетичне пристосування українізмів. Морфологічна адаптація українізмів. Семантика українізмів. Функціонування гунгаризмів в українській мові. Шляхи і час проникнення гунгаризмів в староукраїнську мову. Запозичення з угорської в закарпатських українських говорах. Лексичні вкраплення з угорської в українській літературній мові. Стилістична функція гунгаризмів в мові художньої літератури. Тематична класифікація гунгаризмів. Фонетична адаптація гунгаризмів. Морфологічне пристосування гунгаризмів до мови-реципієнта. Питання про семантику гунгаризмів у мові-реципієнті. Принципи етимологізації угорських лексичних запозичень. Українсько-угорський білінгвізм. Результати емпіричних досліджень. Українсько-угорські міжмовні контакти на рівні фразеології, морфології та синтаксису. Дослідження українсько-угорських міжмовних контактів на сучасному етапі.</p>
<p>Критерії контролю та оцінювання результатів навчання</p>	<p>Опитування на практичних заняттях, індивідуальні письмові роботи, доповіді-презентації, модульні контрольні роботи.</p>
<p>Інші інформації про дисципліни (політика дисципліни, технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)</p>	<p>Відповіді на практичних заняттях – 30 балів (максимум). Самостійна робота студента (підготовка доповідей і презентацій, індивідуальні письмові роботи, опрацювання наукової літератури) – 20 балів. Контрольне завдання – 50 балів. Разом: 100 балів Залік (допуск у разі наявності 35 балів) – максимум 100 балів Технічне забезпечення: Classroom дисципліни</p>
<p>Базова література навчальної дисципліни</p>	<p>Bárczi Géza – Benkő Lóránd – Berrár Jolán, A magyar nyelv története. Budapest, 1978. Gazdag Vilmos 2013. Keleti szláv hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban (Tudománytörténeti áttekintés). <i>Kisebbségkutatás</i> 22/2, 66–101.</p>

<p>та інші інформаційні ресурси</p>	<p>Gazdag Vilmos 2016. Keleti szláv kölcsönszók a kárpátaljai magyar facebookozók nyelvhasználatában. In: Hires-László, Kornélia (szerk.): <i>Nyelvhasználat, kétnyelvűség: Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból II.</i> Ungvár, Ukrajna: Autdor-Shark. 77–90.</p> <p>Gazdag Vilmos 2018. A kárpátaljai magyar nyelvjárások keleti szláv kölcsönszavainak szemantikai változásairól. In: Karmacsi Zoltán – Máté Réka (szerk.): <i>Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból IV.</i> Ungvár: „RIK-U”. 132–139.</p> <p>Gazdag Vilmos 2020. Államnyelvi hatás a kárpátaljai magyar felsőoktatásban tanuló diákok nyelvhasználatában. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 175–187.</p> <p>Gazdag Vilmos 2021a. <i>Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban.</i> Törökbálint: Termini Egyesület.</p> <p>Gazdag Vilmos 2021b. A katonai szolgálat hatása a kárpátaljai magyar férfiak nyelvhasználatára In: Nagy Sándor István (szerk.): <i>A nyelvtudomány aktuális kérdései: Tanulmányok Nyomárkay István emlékére.</i> Budapest, Magyarország: MTA Modern Filológiai Társaság. 187–199.</p> <p>Gazdag Vilmos 2022a: Államnyelvi kölcsönszavak a kárpátaljai magyar nyelvi regiszterekben In: Navracsics Judit– Bányi Szilvia (szerk.): <i>Nyelvek, nyelvváltozatok, következmények I.: Nyelvtanítás, nyelvvelsajátítás, nyelvhasználat, fonetika és fonológia.</i> Budapest, Magyarország: Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/navracsics-banyi-nyelvek-nyelvváltozatok-következmények/?fbclid=IwAR2gGCXDRCOpqhj0GROnOsE2CXfRS9ipauIF_6vrK0mvhYNsDj54mtQggC8</p> <p>Gazdag Vilmos 2022b: Államnyelvi hatás a kárpátaljai magyar anyanyelvű egészségügyi dolgozók nyelvhasználatában. <i>Acta Academiae Beregsasiensis. Philologica</i> I: 1 pp. 43–60.</p> <p>Kótyuk István Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. Nyíregyháza, 2007.</p> <p>Zoltán András (szerk.), A Nyagovai Posztilla. Nyíregyháza, 2006.</p> <p>Zoltán András Magyar szavak az ófehérorozsban. In: Mártonfi Attila–Pap Kornélia–Slíz Marianna (szerk.), 101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére. Budapest, 2006. 495–500.</p> <p>Zoltán András Слова венгерского происхождения в белорусском языке: устные заимствования эпохи Стефана Батория. In: Jászay László, Zoltán András (szerk.), <i>StR</i> 20 (2003) 492–494.</p> <p>Балецкий Э. Венгерские заимствования в лемковском говоре села Комлошка в Венгрии. In: <i>StSl</i> 4 (1958) 23–46.</p> <p>Балецкий Э. Из наблюдений над значением и распространением слова <i>d’ug</i>. In: <i>StSl</i> 3 (1957) 223–233.</p> <p>Балецкий Э. Из словарного состава украинских закарпатских говоров. In: <i>StSl</i> 4 (1958) 399–404.</p> <p>Барань Є. Гунгаризми в «Словарі української мови» (1907–1909 pp.) за редакцією Бориса Грінченка” In: Мойсієнко А. К. (відп. ред.), Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник. До 100-річчя публікації «Словаря української мови» за редакцією Бориса Грінченка. – Вип. 38. Київ, 2008. 13–18.</p> <p>Барань Єлизавета Hungaro-Ucrainica. Угорсько-українські зв’язки: мовна інтерференція і мовознавчі контакти. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 312 с.</p>
--	---

- Барань Єлизавета Лексика угорського походження та її тлумачення в історичних словниках української мови. — Хобзей Наталія та ін. (ред.) Писемні пам'ятки: від картотеки до словника. Львів, 2013. 29–40.
- Барань Єлизавета Українсько-угорські міжмовні контакти на помежів'ї їх етнічних територій (вплив угорської мови на лексику творів закарпатських письменників). — In: Maria Borciuch, Lubow Frolak (red.), ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych. PAN Oddział w Lublinie, vol. V/2010. 24–31.
- Барань-Комарі Є. До питання про угорсько-український мовний взаємовплив (на основі збірки „Казки Закарпаття” Володимира Гнатюка). In: Матеріали VI Міжнародного конгресу україністів. Мовознавство. Київ–Донецьк, 2007. 403–410.
- Галас Б. К. (ред.), Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні. Ужгород, 1993. 71–73.
- Лизанец П. Н. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья. Венгерско-украинские межъязыковые связи. Будапешт, 1976.
- Лизанец П. М. Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР. ч. III. Конспект лекцій. Ужгород, 1976.
- Рот А. М. Венгерско-восточнославянские языковые контакты. Будапешт, 1973.
- Чучка П. П. О венгерских антропонимах и зоонимах в украинских говорах Закарпатья. In: Вопросы финно-угорского языкознания. Москва, 1966. 169–181.
- Чучка П. П. Про угорські імена в українських говорах Закарпаття. In: Тези доповідей до XIX наукової конференції. Серія мовознавча. Ужгород, 1965. 33–36.